

EZITAREA PRIVIND VACCINAREA – O AMENINȚARE POTENȚIALĂ PENTRU REALIZAREA PROGRAMELOR DE IMUNIZARE

Victoria BUCOV,
Laura ȚURCAN, Valeriu PANTEA, Alexei CEBAN,
Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Rezumat

În ultimele decenii, pe măsura reducerii morbidității induse prin bolile prevenibile prin vaccinare, a dezvoltării sistemelor de informație, numărul de refuzuri la vaccinare și al ezitărilor privind vaccinarea a crescut considerabil. Scepticismul acesta a devenit o barieră importantă pentru crearea unei acoperiri vaccinale optime și reprezintă o amenințare reală la adresa sănătății publice, care ar trebui să fie abordată urgent. În scopul de a studia problema respectivă, au fost examinate 182 de publicații și materiale din anii 2013-2018. Este subliniat faptul că se cere implicarea puternică a autorităților naționale de sănătate și a personalului medical. Acțiunile respective ar trebui să facă parte dintr-o abordare pe termen lung și sunt necesare studii suplimentare, pentru a identifica cele mai eficiente strategii de reducere a ezitării cu privire la vaccinare. Materialele prezentate pot servi drept suport pentru evaluarea acestui fenomen în țară și elaborarea măsurilor corective, bazate pe dovezi.

Cuvinte-cheie: imunizare, acceptarea vaccinărilor, încrederea în vaccinuri, ezitarea privind vaccinarea, refuzul imunizărilor

Summary

Vaccination hesitancy – a potential threat to immunization programs

In recent decade, due to a decrease in the incidence of controlled infections and the development of information systems, the number of vaccination refusals and vaccine hesitations has increased considerably. This skepticism has become an important obstacle to creating optimal vaccination coverage, has become a real public health threat that needs to be urgently addressed. In order to study this issue, 182 publications for 2013-2018 and other materials were analyzed. It is emphasized that solving this problem requires the active participation of national health authorities and medical personnel. Those actions should be part of a long-term approach and further studies are needed to identify the most effective strategies to reduce vaccination hesitation. The presented materials can serve as support for the assessment of this phenomenon in the country and the elaboration of corrective measures based on evidence. These actions should be part of long-term interventions, and further research is needed to determine the most effective strategies for reducing the hesitancy to vaccination. The presented materials can serve as support for the assessment of this phenomenon in the country and developing evidence-based corrective measures.

Keywords: immunization, vaccine acceptance, vaccine confidence, vaccine hesitancy, vaccine refusal

Резюме

Нерешительность по отношению к вакцинации – потенциальная угроза для реализации программ иммунизации

В последнее десятилетие в связи со снижением уровня заболеваемости управляемыми инфекциями и развитием информационных систем, число отказов от вакцинации и нерешительности в отношении вакцинации значительно возросло. Этот скептицизм стал важным препятствием для создания оптимального охвата вакцинацией, стал реальной угрозой для общественного здоровья, которую необходимо срочно устранить. С целью изучения этого вопроса были проанализированы 182 публикации за 2013-2018 гг. и другие материалы. Подчеркивается, что для решения данной проблемы требуется активное участие национальных органов здравоохранения и медицинского персонала. Эти действия должны быть частью долгосрочных мероприятий, и необходимы дальнейшие исследования, чтобы определить наиболее эффективные стратегии для уменьшения нерешительности по отношению к вакцинации. Представленные материалы могут служить поддержкой для оценки этого явления в стране и разработки корректирующих мер, основанных на фактических данных.

Ключевые слова: иммунизация, принятие прививок, доверие к вакцинам, нерешительность по отношению к вакцинации, отказ от прививок

Introducere

În ultimele decenii, pe măsura reducerii morbidității prin bolile transmisibile prevenibile prin vaccinare, a dezvoltării sistemelor de informație, numărul de refuzuri pentru vaccinare și al ezitărilor privind vaccinarea a crescut considerabil. Opoziția față de vaccinuri nu este un fenomen nou și a apărut la scurt timp după introducerea vaccinului împotriva variolei la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Problema ezitării în privința vaccinărilor se află în prezent în centrul atenției medicale mondiale. Atitudinea ezitantă față de vaccinuri este un continuum între acceptarea și refuzul imunizării. Un număr din ce în ce mai mare de oameni întârzie sau refuză vaccinurile recomandate pentru ei înșiși sau pentru copiii lor.

Scepticismul în privința vaccinării a devenit o barieră puternică pentru crearea unei acoperiri

vaccinale optime, îndeosebi în țările dezvoltate. Acest fenomen, precum și ezitarea sau acceptarea imunizării, trebuie să fie examinate minuțios, pentru a determina cauzele, circumstanțele, condițiile ce conduc la crearea acestor atitudini și a dirija conștient procesul de imunizare.

Se subliniază că ezitarea privind vaccinarea, atitudinea negativă față de vaccinuri sunt condiționate de factori sociali și reflectă un șir lung de credințe despre sănătate. O strategie eficientă pe termen lung este abordarea interdisciplinară a cauzelor profunde ale scepticismului în privința vaccinării [1-4].

La investigarea asocierii dintre ezitarea privind vaccinările și oportunitatea realizării lor a fost stabilită legătura de cauzalitate. Din 350 de copii examinați, 82,3% au fost vaccinați, dar numai 55,9% din ei la timp. Acoperirea vaccinală redusă și realizarea imunizărilor cu întârziere sunt caracteristice atât pentru țările în curs de dezvoltare, cât și pentru cele dezvoltate [5-7].

Nivelul de ezitare variază de la o țară la alta și în timp este condiționat de diferite cauze. Depășirea ezitării necesită detectare, diagnostic și intervenții adaptate, deoarece nu există o strategie unică care să înlăture toate barierele în calea acceptării vaccinurilor. Managerii programelor de imunizare și lucrătorii din domeniul sănătății trebuie să dețină abilități de a evidenția și de a aborda ezitarea în toate aspectele ei. Cunoașterea motivelor de ezitare poate influența planificarea corectă, volumul activităților de imunizare, inclusiv poate preveni irosirea stocurilor de vaccinuri.

Acest articol include analiza surselor bibliografice privind cauzele fenomenului de ezitare în privința vaccinării în diferite țări, strategiile cu privire la evidențierea și reducerea acestui fenomen. Materialele prezentate pot servi drept suport pentru evaluarea acestui fenomen în țară și pentru elaborarea măsurilor corective, bazate pe dovezi.

Materiale și metode

Drept surse de informație privind problema cercetată au servit 182 de publicații din anii 2013-2018 și materialele colectate din Internet (Embase, PubMed, Hinari, www.who.int/immunization/, www.Privika.ru) și din fondurile bibliotecilor IP USMF Nicolae Testemițanu și Agenției Naționale pentru Sănătate Publică.

Rezultate și discuții

Ezitarea privind vaccinarea este un fenomen îngrijorător, din cauza efectelor sale negative și a consecințelor legate de sănătate. Acceptarea vaccinurilor depinde de încrederea publicului în siguranța și eficacitatea acestora, de siguranța procesului de

imunizare, de nivelul de dezvoltare a sistemului de sănătate, de profesionalismul lucrătorilor medicali și de cercetarea mai largă a domeniului de vaccinare.

La o revizuire sistematică a 19.643 de articole din literatura de specialitate privind vaccinurile, 2779 au fost analizate prin prelucrarea textului integral, dintre care 35 au fost incluse în analiza finală. Aceste studii au examinat nivelul de încredere a persoanelor chestionate în profesioniștii din domeniul sănătății, în sistemul de sănătate, guvern, prietenii și membrii familiei. Concluziile acestei revizuii indică o lipsă de legătură între cercetarea actuală privind vaccinările și publicațiile cu analiza nivelului de încredere în general în domeniul sănătății. A fost subliniată necesitatea studierii modului în care nivelurile de încredere se schimbă în timp și investigației măsurilor necesare de redresare a situației. Totodată, sunt importante temeiurile legale privind vaccinarea și responsabilitățile medicilor legate de aceste reglementări, de mișcările antivaccin, activitățile și strategiile respective de acțiune [8, 9].

Într-o serie de publicații sunt examinate și caracterizate cauzele fenomenului de ezitare în privința vaccinării. Este subliniată necesitatea unui instrument pentru măsurarea nivelului de acceptare a vaccinurilor în rândul populației, care va fi standardizat, universal și să atingă următoarele cinci aspecte-cheie:

- 1) siguranța percepută a vaccinurilor;
- 2) eficacitatea percepută și necesitatea vaccinărilor;
- 3) acceptarea planificării vaccinărilor;
- 4) efecte pozitive și negative postvaccinale;
- 5) legitimitatea vaccinărilor.

Rezultatele analizelor au arătat fiabilitatea și validitatea acestui instrument [10].

Pentru a obține o imagine globală a fenomenului de ezitare privind vaccinarea și a modului în care acesta se schimbă, a fost efectuată o analiză de revizuire a datelor disponibile pe parcursul ultimilor trei ani din raportul comun al OMS/UNICEF (JRF), pentru a determina rata raportată a nivelului global de vaccinare, motivele și nivelul ezitării, variația lor în funcție de nivelul veniturilor țării și/sau de regiunea OMS și dacă aceste motive au fost formulate în urma unei evaluări. Ezitarea în privința vaccinării a fost frecvent întâlnită pretutindeni și e raportată de >90% din țări. Lista motivelor citate a inclus 22 din 23 de categorii de determinante ale OMS. Motivele au variat în funcție de nivelul veniturilor țărilor, de regiunea OMS și de-a lungul timpului, și în interiorul unei țări.

Astfel, pe baza acestor date, țările din întreaga lume par să înțeleagă fenomenul analizat și să raporteze motivele lui. Este de menționat că doar circa

1/3 dintre țări au raportat că motivele indicate au fost bazate pe evaluare, restul fiind bazate pe opinii. Fiecare țară trebuie să dezvolte o strategie de majorare a acceptării programelor de imunizare, care ar trebui să includă angajamentul comunitar continuu și consolidarea încrederii, evaluarea preocupărilor privind vaccinurile și planificarea răspunsului la situații de criză [11].

Realizarea strategiilor de vaccinare depinde în parte de percepția populației privind beneficiile și riscurile asociate vaccinurilor și de încrederea în vaccinare. Este necesară o cunoaștere mai bună a preocupărilor publicului cu privire la vaccinuri, pentru a perfecționa strategiile de vaccinare și comunicarea. Au fost examinate rezultatele studiilor privind percepțiile și preocupările privind riscurile legate de vaccinare în rândul populațiilor europene. Au fost selectate 145 de articole, cele mai multe din Marea Britanie, Olanda și Franța. Motivul principal de îngrijorare l-au constituit: siguranța, probabilitatea scăzută a contractării bolilor care pot fi prevenite prin vaccinare, severitatea percepută a acestora, convingerile că vaccinurile nu funcționează și lipsa de informații în general. S-au constatat diferențe legate de vaccin, de țară și de populație. Pe lângă acestea, studiul a confirmat ideea că persoanele au multe preocupări legate de siguranța vaccinării și consideră că riscurile depășesc beneficiile acesteia [12].

În ultimii ani, volumul imunizărilor în Italia are o tendință descendentă, din cauza neîncrederii populației în eficiența vaccinării, ceea ce a condiționat o aderență mai mică la programele de imunizare. Principala cauză a reducerii o constituie o tendință observată în ultimii ani, chiar și la nivel internațional, și anume ezitarea privind vaccinarea. Nivelul acestui fenomen variază în funcție de regiunea țării, populație, vaccin și influența circumstanțelor, dar în toate cazurile, profesioniștii din domeniul sănătății joacă un rol decisiv. Este importantă formarea practică și științifică, inclusiv abilitățile de comunicare – un aspect-cheie pentru consolidarea politicilor naționale de vaccinare [13].

Cercetătorii italieni au realizat un studiu de chestionare cu participarea a 154 de pedagogi privind atitudinea față de vaccinuri. În general, 88,3% din persoanele chestionate au avut o atitudine pozitivă în acest sens. Cauza principală a refuzului la vaccinare a fost riscul de efecte adverse după imunizare, adică transmiterea infecțiilor prin injecții (67,6%). Sursele principale de informație au fost lucrătorii medicali (75,3%) și mass-media (13,1%) [14].

În Germania a fost realizat un studiu prospectiv de cohortă cu participarea a 351 de femei în timpul sarcinii, la 3, 6 și 14 luni după nașterea copilului și a unui grup de control respectiv. În timpul sarcinii,

atitudinea față de vaccinarea copilului era în general pozitivă, dar s-a schimbat după prima doză de vaccin și era legată de percepții greșite privind riscul vaccinării. După mai multe vaccinări, atitudinea se modifică în favoarea vaccinării. Anume pe parcursul primului an de viață a copilului, la părinți se creează o atitudine adecvată față de vaccinuri și trebuie de realizat măsuri eficiente de comunicare [15].

În Franța, atitudinea față de vaccinuri a fost examinată într-un studiu de chestionare, cu participarea a 3938 de persoane. A fost cercetată atitudinea față de vaccinurile împotriva hepatitei virale B, infecției cu papilomavirusul uman, rujeolei și gripei. Ezitarea privind vaccinurile a fost asociată cu înțelegerea insuficientă a problemei de siguranță a vaccinurilor [16]. Franța este una dintre țările cu cea mai mare prevalență din lume a ezitării privind vaccinurile. În încercarea de a ridica acoperirea vaccinală, guvernul francez a declarat, la 1 ianuarie 2018, încă opt vaccinuri obligatorii (anterior au fost numai trei). Autoritățile franceze consideră vaccinarea obligatorie drept soluție în cazul în care crește nivelul de ezitare privind vaccinările [17].

O informație utilă pentru cercetarea acestui fenomen de ezitare a fost obținută prin examinarea atitudinii părinților față de vaccinare. Înțelegerea atitudinilor și a opiniilor părinților cu privire la vaccinare este esențială pentru planificarea și desfășurarea unor acțiuni educaționale extinse și bine direcționate, care vizează prevenirea fenomenului respectiv.

În Polonia, vaccinarea copiilor este obligatorie, totuși decizia de a vaccina copilul aparține părinților. În anul 2016 a fost efectuat un studiu transversal în 11 instituții de învățământ alese aleatoriu. Chestionarul a conținut 24 de întrebări de tip mixt și a fost distribuit la 3000 de părinți sau tutori legali ai copiilor cu vârste între 6 și 13 ani, rata de răspuns fiind de 41,3% (N=1239). S-a constatat că apariția evenimentelor adverse după vaccinare, constatarea contraindicației la vaccinuri și perceperea procedurii de pregătire pentru vaccinare sunt cei mai importanți factori. Respondenții cu un nivel mai scăzut de educație au fost mai încrezuți în siguranța vaccinărilor [18].

În scopul de a înțelege motivele ezitării privind vaccinarea din partea persoanelor care au decis să nu-și vaccineze copiii, în Spania a fost realizat un studiu calitativ cu interviuri individuale și două focus-grupuri. Din punct de vedere etic, părinții își justifică poziția pe baza dreptului la autonomie și responsabilitate pentru deciziile lor. Motivele specifice susținute: se îndoiesc de administrarea mai multor vaccinuri simultan la o vârstă fragedă într-un mod sistematic și fără individualizarea fiecărui caz; se tem de efectele adverse și nu înțeleg variațiile programului de vaccinare. Transparența în comunicarea

efectelor adverse, eliminarea termenului "antivaccin" din mass-media și din vocabularul științific și dezvoltarea spațiilor pentru dialog – acestea sunt punțile care urmează să fie utilizate [19].

Decizia părinților privind vaccinările copiilor este complexă și multidimensională. În Canada a fost realizat un studiu de examinare a factorilor asociați cu intenția părintelui de a-și vaccina copilul. Acest studiu evaluează potențialele asocieri între cunoștințele părinților, atitudinile și credințele privind vaccinarea și intenția lor de a vaccina copilul în viitor. Un eșantion de părinți ai copiilor cu vârste de 24-59 de luni (N=2013) au fost chestionați utilizând o metodologie online de sondare. Jumătate din părinții intervievați intenționau să-și vaccineze copilul în viitor. Părinții care au avut un înalt grad de încredere în medici și în sistemul de sănătate publică au fost de acord să-și vaccineze copilul. Rezultatele analizei multivariabile au arătat că atitudinile pozitive (aOR=8,0; 95% CI: 6,0, 10,4), suportul social superior perceput (aOR=3,0; 95% CI: 2,3, 3,93, CI: 1,4, 2,43) au fost asociate cu intenția părinților de a-și vaccina copilul. Rezultatele acestui și ale altor studii sugerează că intervențiile care promovează normele sociale provaccin și care abordează atitudinile antivaccin ar putea crește cu $\geq 25\%$ acceptarea vaccinărilor în rândul părinților [20, 21].

În Australia a fost realizat un studiu printre părinții copiilor sub 5 ani (N=301) și a copiilor sub 19 luni (N=311), pentru a identifica relațiile dintre nivelul preocupărilor legate de vaccin, statutul socioeconomic și acceptarea imunizării. Preocupările privind vaccinarea sunt legate de: numărul vaccinurilor administrate în primii doi ani de viață (25%), ingredientele vaccinului (22%), reacțiile alergice postvaccinale (18%), slăbirea sistemului imunitar (17%) și autismul (11%). Sursă de informații de încredere accesată cel mai frecvent au constituit-o lucrătorii medicali. În total, 23% dintre părinți au raportat cunoștințe insuficiente pentru a lua decizii privind vaccinarea copilului [22].

În Turcia a fost comparată atitudinea părinților din două grupuri – care acceptă și care nu acceptă vaccinarea. Au fost depistate două motive: "Aceasta poate fi periculoasă pentru copilul meu" și "Nu am încredere în vaccinuri" [23].

Așadar, atitudinea populației față de vaccinare este influențată de mai mulți factori, dintre care cele majore sunt mas-media, lucrătorii medicali și nivelul de comunicare. Argumentele folosite pe diferite forumuri în Internet ar putea să ne ofere o informație valoroasă privind motivele care stau la baza ezitării în privința vaccinării. Au fost analizate teme discutate la 943 de posturi și au fost detectate șase subiecte de discuție și un șir de argumente

coerente din punct de vedere semantic. Acest lucru demonstrează că modelarea temelor este o metodă utilă pentru identificarea automată a subiectelor de discuție legate de vaccinare și pentru identificarea posturilor de dezbateri în care sunt discutate aceste subiecte [24-27].

Sunt desfășurate discuții active cu privire la faptul dacă absența sau insuficiența comunicării este sau nu este un factor determinant ce influențează ezitarea privind vaccinurile. Comunicarea insuficientă duce la o creștere a populației care amână vaccinările în țările fără deficiențe în aprovizionarea cu vaccinuri. Rețelele sociale sunt canale majore de comunicare în domeniul sănătății. Videoclipurile noi postate pe Internet atrag atenția utilizatorilor și sporesc traficul către anumite site-uri web. Dar deoarece informațiile false despre vaccinuri circulă într-un volum destul de mare, confuzia publicului larg este sporită și se poate intensifica fenomenul de ezitare în privința vaccinării. Prin urmare, este necesar să fie îmbunătățită acceptarea vaccinării prin strategii care să integreze mediile noi și cele vechi. În același timp, trebuie să fie instituită o educație personalizată de sănătate publică pentru populație, grupuri vulnerabile și medici [28].

Sunt necesare intervenții la nivel modern pentru a aborda ezitarea privind vaccinările și pentru a crește acceptarea vaccinurilor. Un studiu realizat în SUA a urmărit să determine dacă o intervenție bazată pe web, socială, mărește nivelul de imunizare a copiilor. Statutul vaccinal a fost evaluat la copiii ai 888 de participanți de la naștere până la vârsta de 200 de zile. A fost stabilit că furnizarea de informații despre vaccinuri bazate pe web cu aplicații media sociale în timpul sarcinii poate influența pozitiv atitudinea părinților față de vaccinarea copiilor. Trebuie realizate mai multe cercetări pentru a explora impactul diferitor tipuri de strategii de comunicare, ce ar stabili beneficiile vaccinării, precum și riscurile lipsei vaccinării. Strategiile de modificare a percepțiilor publicului cu privire la vaccinuri ar trebui să includă furnizarea de informații imparțiale și cuprinzătoare, adaptate nevoilor de informare a populației și transmise prin tehnologii de comunicare multiple și noi, cum ar fi mass-media socială, intervențiile electronice – serviciile de mesagerie text și rețelele sociale, care au apărut recent ca metode eficiente de comunicare și pot deveni și mai importante în anii următori [12, 29, 30].

Intervențiile de comunicare pe problemele vaccinării copiilor sunt strategii promițătoare pentru abordarea ezitării, dar nu sunt pe deplin analizate. Majoritatea studiilor măsoară numai rezultatele legate de vaccinare, cu o minimă atenție acordată rezultatelor intermediare relevante pentru ezitarea

cu privire la vaccinări. A fost realizat un sondaj online printre părinți sau membri ai comunității, furnizorii de servicii medicale, cercetători și reprezentanți ai guvernului sau ai organizațiilor neguvernamentale. Acest sondaj Delphi extinde domeniul cercetărilor de bază și identifică domeniile preliminare ale rezultatelor esențiale pentru măsurarea efectelor comunicării despre vaccinarea copiilor. Constatările susțin argumentul că și comunicarea privind vaccinarea nu este o intervenție omogenă – ea are o serie de scopuri, iar evaluatorii de comunicare în domeniul vaccinării ar trebui să selecteze rezultatele în consecință [30].

La analiza relațiilor dintre educația pentru sănătate și vaccinare (inclusiv atitudinea față de vaccinuri, intenția de vaccinare și acceptarea vaccinurilor) cu scopul de a înțelege rolul educației ca factor determinant al ezitării privind vaccinările, au fost obținute următoarele rezultate. Rolul educației în prezicerea ezitării sau a acceptării pare să fie influențat de câțiva factori-cheie, inclusiv țara, vârsta și tipul de vaccin, dar sunt necesare studii noi, în special longitudinale. Se atestă o lipsă a literaturii privind ezitarea vaccinală care implică populația de copii și adolescenți. Este necesară elaborarea mesajelor de promovare a sănătății pentru aceste categorii de populație. Este de menționat și utilizarea tehnologiilor noi și a celor deja existente ca mecanisme de furnizare a educației privind vaccinurile și imunizările în populațiile de copii și adolescenți, care au potențialul de a crea atitudini corecte față de imunizare [31, 32].

Creșterea ezitării privind vaccinările duce la o sporire a refuzului de la vaccinare și la utilizarea unui program alternativ de vaccinare în SUA. Creșterea cunoștințelor și corectarea dezinformării privind vaccinurile au potențialul de a schimba atitudinea părinților, a reduce ezitarea și a spori intenția părinților de a vaccina copiii. Utilizarea anchetării și a prezentării PowerPoint cu privire la vaccinare este o intervenție care poate influența decizia privind vaccinarea [33].

În Australia, prin realizarea unui proiect special legat de dezvoltarea instrumentelor eficiente de comunicare cu părinții care ar putea ezita să-și vaccineze copiii, au fost evidențiate diferențe importante în modul de comunicare dintre diferite grupuri de populație. Încrederea pare să fie legată de transparența aparentă sau percepută [34].

Analiza datelor privind comunicarea la tema ezitării de a vaccina copiii se limitează, în general, la cercetarea axată mai degrabă pe conținutul mesajului decât pe procesul de comunicare. Acest lucru are consecințe importante, deoarece deplasarea accentului pe procesul de comunicare, și nu doar pe conținutul mesajului care este transmis, deschide posibilitatea unei cunoașteri și înțelegeri mai bune

a activității lucrătorilor din domeniul sănătății în aceasta direcție, creând șanse sporite de acceptare a vaccinărilor [35].

În mai multe lucrări este subliniată necesitatea de a educa profesioniștii din domeniul sănătății privind ezitarea și refuzul vaccinărilor, cauzele și consecințele acestora și de a propune sugestii pentru a aborda această provocare. Au fost analizate surse din bazele de date PubMed, LILACS și ScieLo din 1980 până în prezent. Convingerile și argumentele mișcărilor antivaccin au rămas neschimbate în ultimele două secole, însă noile medii sociale au facilitat difuzarea informațiilor împotriva vaccinurilor. Studiile asupra acestui subiect s-au intensificat după 2010. Nomenclatorul privind ezitarea vaccinală a fost standardizat de Organizația Mondială a Sănătății în 2012. Profesionistul medical este un element-cheie pentru transmiterea informațiilor, soluționarea îndoielilor și sporirea încrederii în vaccinuri, ceea ce necesită o pregătire specială a lucrătorilor implicați în prestarea serviciilor de imunizare [3, 22, 36, 37].

Într-o analiză amplă de surse bibliografice (36 de articole din Medline, Cinahl, PsychInfo, Embase ș.a.) a fost subliniat rolul asistentelor medicale în realizarea programelor de imunizare. Au fost caracterizate atitudinile și practicile de comunicare ale asistentelor medicale din țările dezvoltate cu privire la vaccinurile pentru copii. Majoritatea au sprijinit vaccinarea, deși a apărut un spectru de opinii și preocupări. O minoritate a exprimat rezerve cu privire la justificarea științifică a vaccinării. Printre cei care și-au exprimat îndoiala, o opinie comună a fost că bolile prevenite prin vaccinare, cum ar fi rujeola, sunt relativ benigne și nu este justificată vaccinarea generală împotriva lor [37].

Acoperirea vaccinală pretutindeni în lume scade din cauza credințelor false privind siguranța și eficacitatea vaccinurilor. Prin urmare, formarea viitorilor lucrători din domeniul sănătății pe această temă este fundamentală pentru a preveni îndoielile și a promova imunizarea activă în rândul populației generale. La evaluarea cunoștințelor studenților-medici despre vaccinare înaintea unui seminar integrat pe această temă și după petrecerea unui seminar educațional la tema respectivă, a fost dovedit că sunt necesare programe speciale de îmbunătățire a cunoștințele și atitudinilor față de vaccinări, pentru a-i pregăti de promovarea vaccinărilor în rândul populației [9].

Vaccinarea reprezintă unul dintre cele mai importante aspecte ale îngrijirii preventive pediatrice. Cu toate acestea, părinții pun în discuție din ce în ce mai mult siguranța și necesitatea vaccinării și, ca urmare, ratele de vaccinare au scăzut la niveluri reduse periculoase în anumite comunități. Există puține strategii bazate pe dovezi pentru a ghida

furnizorii în discuțiile lor cu părinții care ezită să-și vaccineze copiii. Cercetările recente au arătat o abordare prezumtivă (adică, medicii utilizează un limbaj care presupune că îngrijitorul îl va vaccina pe copilul său), care este asociată cu o acceptare sporită a vaccinării. Conversațiile motivaționale sunt necesare și prezintă o tehnică promițătoare pentru părinții mai ezitanți. La nivel comunitar, sunt necesare strategii de comunicare bazate pe dovezi care să vizeze ezitarea. Alte subiecte controversate și cu evoluție rapidă includ mandatele de vaccinare de stat, adică vaccinări obligatorii, și politicile de scutire școlară (sau alte colective de copii) pentru copiii nevaccinați [30, 38-40].

Toate cele relatate confirmă necesitatea realizării și în Republica Moldova a studiilor aprofundate privind tematica ezitării privind vaccinările. Mai mult, este subestimat domeniul de formare în societate a necesității în sănătatea influențată de vaccinuri și impactul socioeconomic al acestui domeniu.

Concluzii

Așadar, ezitarea privind vaccinarea reduce eficacitatea programelor de imunizare și reprezintă o amenințare reală la adresa sănătății publice, care trebuie să fie abordată urgent. Au fost propuse diferite strategii pentru a atinge o acoperire vaccinală înaltă, care evidențiază necesitatea implicării puternice a autorităților naționale de sănătate și a personalului medical. Acțiunile respective ar trebui să facă parte dintr-o abordare pe termen lung și sunt necesare studii suplimentare pentru a identifica cele mai eficiente strategii de reducere a ezitării în privința vaccinării [7].

Biroul Regional pentru Europa al OMS a elaborat un ghid de adaptare a programelor de imunizare, oferind țărilor un procedeu prin care să se diagnosticheze barierele și motivațiile de ezitare privind vaccinările, refuzul privind vaccinarea și a unor intervenții adaptate [6]. În viitor, scopul aplicării programelor de evaluare a imunizărilor ar trebui să depășească identificarea grupurilor susceptibile și diagnosticarea provocărilor și să asigure o concentrare mai mare asupra elaborării strategiilor și intervențiilor adecvate și eficiente, bazate pe studii aprofundate ale situațiilor concrete din diferite țări.

Bibliografie

- Browne M. *Epistemic divides and ontological confusions: The psychology of vaccine skepticism*. In: Hum. Vaccin. Immunother., 2018, Jun 4, pp. 1-12.
- Attwell K., Meyer S.B., Ward P.R. *The Social Basis of Vaccine Questioning and Refusal: A Qualitative Study Employing Bourdieu's Concepts of 'Capitals' and 'Habitus'*. In: Int. J. Environ. Res. Public Health, 2018, May 22, nr. 15(5): E1044.
- Succi R.C.M. *Vaccine refusal – what we need to know*. In: J. Pediatr. (Rio J.), 2018, Apr. 12. pii: S0021-7557-(17)31004-5
- Cooper S., Betsch C., Sambala E.Z., et al. *Vaccine hesitancy – a potential threat to the achievements of vaccination programmes in Africa*. In: Hum. Vaccin. Immunother., 2018, Apr. 4, pp. 1-3.
- Masters N.B., Tefera Y.A., Wagner A.L., Boulton M.L. *Vaccine Hesitancy Among Caregivers and Association with Childhood Vaccination Timeliness in Addis Ababa, Ethiopia*. In: Hum Vaccin. Immunother., 2018, May 24, pp. 1-33.
- Dubé E., Leask J., Wolff B. et al. *The WHO Tailoring Immunization Programmes (TIP) approach: Review of implementation to date*. In: Vaccine, 2018, Mar. 7, nr. 36(11), pp. 1509-1515.
- Fokoun C. *Strategies implemented to address vaccine hesitancy in France: a review article*. In: Hum. Vaccin. Immunother., 2018, Apr. 2, pp. 1-41.
- Larson H.J., Clarke R.M., Jarrett C. et al. *Measuring trust in vaccination: A systematic review*. In: Hum. Vaccin. Immunother., 2018, Apr. 4, pp. 1-11.
- Marotta C., Raia D.D., Ventura G. et al. *Improvement in vaccination knowledge among health students following an integrated extracurricular intervention, an explorative study in the University of Palermo*. In: J. Prev. Med. Hyg., 2017, Jun, nr. 58(2), pp. 93-98.
- Sarathchandra D., Navin M.C., Largent M.A., McCright A.M. *A survey instrument for measuring vaccine acceptance*. In: Prev. Med., 2018, Apr., nr. 109, pp. 1-7. doi: 10.1016/j.ypmed.2018.01.006
- Lane S., MacDonald N.E., Marti M., Dumolard L. *Vaccine hesitancy around the globe: Analysis of three years of WHO/UNICEF Joint Reporting Form data-2015-2017*. In: Vaccine, 2018, Mar 28. pii: S0264-410X(18)30419-5
- Karafillakis E., Larson H.J. *The benefit of the doubt or doubts over benefits? A systematic literature review of perceived risks of vaccines in European populations*. In: Vaccine, 2017, Sep. 5, nr. 35(37), pp. 4840-4850.
- Langiano E., Ferrara M., De Vito E. *Training on vaccination for health care professionals*. In: Ig. Sanita Pubbl., 2017, Sep.-Oct., nr. 73(5), pp. 497-505.
- Riccò M., Vezzosi L., Gualerzi G., Signorelli C. *Knowledge, attitudes and practices (KAP) towards vaccinations in the school settings: an explorative survey*. In: J. Prev. Med. Hyg., 2017, Dec. 30, nr. 58(4), pp. 266-278.
- Betsch C., Bödeker B., Schmid P., Wichmann O. *How baby's first shot determines the development of maternal attitudes towards vaccination*. In: Vaccine, 2018, May 17, nr. 36(21), pp. 3018-3026.
- Rey D., Fressard L., Cortaredona S. et al. *Vaccine hesitancy in the French population in 2016, and its association with vaccine uptake and perceived vaccine risk-benefit balance*. In: Euro Surveill., 2018, Apr., nr. 23(17). doi: 10.2807/1560-7917.ES.2018.23.17.17-00816
- Ward J.K., Colgrove J., Verger P. *Why France is making eight ew vaccines mandatory*. In: Vaccine, 2018, Mar 27, nr. 36(14), pp. 1801-1803.
- Braczowska B., Kowalska M., Barański K. et al. *Parental Opinions and Attitudes about Children's Vaccination Safety in Silesian Voivodeship, Poland*. In: Int. J. Environ. Res. Public Health, 2018, Apr. 15, nr. 15(4). pii: E756.
- Cruz Piqueras M., Rodríguez García de Cortazar A., Hortal Carmona J., Padilla Bernáldez J. *Vaccine hesi-*

- tancy: discourse analysis of parents who have not fully or partially vaccinated their children. In: *Gac. Sanit.*, 2017, Sep. 16. pii: S0213-9111(17)30183-8
20. Dubé E., Gagnon D., Ouakki M. et al. *Measuring vaccine acceptance among Canadian parents: A survey of the Canadian Immunization Research Network*. In: *Vaccine*, 2018, Jan. 25, nr. 36(4), pp. 545-552.
 21. Brelsford D., Knutzen E., Neher J.O., et al. *Clinical Inquiries: Which interventions are effective in managing parental vaccine refusal?* In: *J. Fam. Pract.*, 2017, Dec., nr. 66(12), pp. 12-14.
 22. Costa-Pinto J.C., Willaby H.W., Leask J. et al. *Parental Immunization Needs and Attitudes Survey in pediatric hospital clinics and community maternal and child health centers in Melbourne, Australia*. In: *J. Pediatr. Child Health*, 2018, May, nr. 54(5), pp. 522-529.
 23. Topçu S., Almiş H., Başkan S. et al. *Evaluation of childhood vaccine refusal and hesitancy intentions in Turkey*. In: *Indian J. Pediatr.*, 2018, Jun 1. doi: 10.1007/s12098-018-2714-0
 24. Daley M.F., Narwaney K.J., Shoup J.A. et al. *Addressing Parents' Vaccine Concerns: A Randomized Trial of a Social Media Intervention*. In: *Am. J. Prev. Med.*, 2018, May 8. pii: S0749-3797(18)31687-8
 25. Skeppstedt M., Kerren A., Stede M. *Vaccine Hesitancy in Discussion Forums: Computer-Assisted Argument Mining with Topic Models*. In: *Stud. Health Technol. Inform.*, 2018, nr. 247, pp. 366-370.
 26. Berry N.J., Danchin M., Trevena L. et al. *Sharing knowledge about immunization (SKAI): An exploration of parents' communication needs to inform development of a clinical communication support intervention*. In: *Vaccine*, 2018, Jan. 29. pii: S0264-410X(17)31485-8
 27. Tustin J.L., Crowcroft N.S., Gesink D. et al. *Internet Exposure Associated With Canadian Parents' Perception of Risk on Childhood Immunization: Cross-Sectional Study*. In: *JMIR Public Health Surveill.*, 2018, Jan. 19, nr. 4(1): e7.
 28. Jung M. *Challenges of Vaccinations in the Era of New Media Communication*. In: *Health Care Manag. (Frederick)*, 2018, Apr./Jun., nr. 37(2), pp. 142-146.
 29. Glanz J.M., Wagner N.M., Narwaney K.J. et al. *Web-based Social Media Intervention to Increase Vaccine Acceptance: A Randomized Controlled Trial*. In: *Pediatrics*, 2017, Dec., nr. 140(6). pii: e20171117
 30. McClure C.C., Cataldi J.R., O'Leary S.T. *Vaccine Hesitancy: Where We Are and Where We Are Going*. In: *Clin. Ther.*, 2017, Aug., nr. 39(8), pp. 1550-1562.
 31. Maisonneuve A.R., Witteman H.O., Brehaut J. et al. *Educating children and adolescents about vaccines: a review of current literature*. In: *Expert Rev. Vaccines*, 2018, Apr., nr. 17(4), pp. 311-321.
 32. Biasio L.R., Carducci A., Fara G.M. et al. *Health literacy, emotionality, scientific evidence: Elements of an effective communication in public health*. In: *Hum. Vaccin. Immunother.*, 2018, Jan. 30, pp. 1-2.
 33. Parrish-Sprowl J. *Vaccine hesitancy communication: What counts as evidence*. In: *Vaccine*, 2017, Oct. 4. pii: S0264-410X(17)31317-8
 34. Attwell K., Wiley K.E., Waddington C. *Midwives' attitudes, beliefs and concerns about childhood vaccination: A review of the global literature*. In: *Vaccine*, 2018, Feb. 23. pii: S0264-410X(18)30202-0
 35. Eby A.Z. *Impacting Parental Vaccine Decision-Making*. In: *Pediatr. Nurs.*, 2017, Jan.-Feb., nr. 43(1), pp. 22-29, 34.
 36. Aharon A.A., Nehama H., Rishpon S., Baron-Epel O. *A path analysis model suggesting the association between health locus of control and compliance with childhood vaccinations*. In: *Hum. Vaccin. Immunother.*, 2018, May 17, pp. 1-21.
 37. Delamater P.L., Leslie T.F., Yang Y.T. *Examining the spatiotemporal evolution of vaccine refusal: nonmedical exemptions from vaccination in California, 2000-2013*. In: *BMC Public Health*, 2018, Apr. 24., nr. 18(1), p. 458.
 38. Maisonneuve A.R., Witteman H.O., Brehaut J. *Educating children and adolescents about vaccines: a review of current literature*. In: *Expert Rev. Vaccines*, 2018, Apr., nr. 17(4), pp. 311-321.
 39. Lorini C., Santomauro F., Donzellini M. et al. *Health literacy and vaccination: A systematic review*. In: *Hum. Vaccin. Immunother.*, 2018, Feb. 1., nr. 14(2), pp. 478-488.
 40. Braczkowska B., Kowalska M. *Determinants of vaccine hesitancy*. In: *Przegl. Epidemiol.*, 2017, nr. 71(2), pp. 227-236.

Victoria Bucov, dr. hab. șt. med., prof. univ.,
 Agenția Națională pentru Sănătate Publică,
 tel.: 079261188, e-mail: victoria.bucov@ansp.md